

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisu

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Tuomikoski, A-M., Karsikas, E., Jarva, E., Oikarinen, A., Mikkonen, K., Kääriäinen, M., Meriläinen, M., Jounila-Ilola, P., Saarnio, R. & Koivunen, K. 2022. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten osaamisen ennakointi Pohjois-Pohjanmaalla. Oamk Journal 117/2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022062749575>

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Sosiaali- ja terveysalojen ammattilaisten osaamisen ennakointi Pohjois-Pohjanmaalla

27.6.2022 - Tuomikoski Anna-Maria, Karsikas Eevi, Jarva Erika, Oikarinen Anne, Mikkonen Kristina, Kääriäinen Maria, Meriläinen Merja, Jounila-Ilola Päivi, Saarnio Reetta, Koivunen Kirsi

Osaamisen ennakointi on tärkeä vaihe osaamisen johtamisen ja kehittämisen prosessissa. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamista on ennakoitava yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa ja siinä pitää hyödyntää eri toimijoiden tuottamaa ennakoititietoa.

Osaamisen ennakointia tulee tehdä kumppanuusverkostoissa (kuva: [senjinpojskic/pixabay.com](https://www.pixabay.com/)).

Sosiaali- ja terveysalan (sote) toimintaympäristön jatkuvassa muutoksessa organisaatioilta tarvitaan kykyä ennakoida tulevia muutoksia, uudistua sekä

valmiutta nähdä muutoksissa enemmän mahdollisuuksia kuin uhkia. Se edellyttää joustavuutta, muutoksenhallintaa, sietokykyä, kehittyminen- ja omaksumiskykyä [1] sekä yhteistyötä.

Osaamisen johtamisen ja kehittämisen prosessin yksi vaihe on osaamisen ennakointi. Sen tulisi tapahtua alati jatkuvana, dynaamisena ja reagoivana prosessina. Käytännössä osaamisen ennakointi tarkoittaa tulevaisuuden analysointia sen osalta, mitä osaamistarpeita tulee syntyään sekä miten näihin tarpeisiin tullaan varautumaan esimerkiksi koulutuksen, työssäoppimisen ja rekrytoinnin keinoin. Osaamisen ennakoinnin punaisena lankana ovat organisaation strategia ja visio sekä tulevaisuuden tavoitetila. [2] [3] [4] Lisäksi tarvitaan näkemystä muun muassa toimialan, toimintaympäristön, teknologian, väestön ja työurien pidentymisen kehityksestä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä palautetta asiakkaiden odotuksista ja tarpeista [5].

Sote-alalla osaamisen ennakointia tulisi tehdä kumppanuusverkostoissa, jotka yhdessä tuottavat nopeasti ja joustavasti tietoa alan muutoksista. Yhteinen dialogi tulevaisuuden haasteista ja mahdollisuuksista vie koko alueen osaamista eteenpäin ja mahdollistaa myös nopean reagoimisen muuttuviin osaamistarpeisiin. Ennakointiyhteistyössä kaikilla verkoston jäsenillä tulisi olla sovitut vastuut erilaisten määrällisten ja laadullisten ennakointitietojen keräämisessä ja jakamisessa yhteiseen käyttöön. Yhteistyöllä ja kumppanuusverkostojen avulla voidaan saavuttaa parempia ratkaisuja osaamisen ennakoinnin haasteisiin, jakaa asiantuntijuutta sekä kohdentaa paremmin rajalliset voimavarat.

Osaamisen ennakointifoorum lähtölaukaus tulevaisuuden osaamisen kehittämiseen

Pohjois-Pohjanmaan alueellinen sote-alan ammattilaisten osaamisen ennakointifoorum järjestettiin ensimmäisen kerran webinaarina tammikuussa 2022. Tilaisuuteen osallistui yli 170 sote-alan johtajaa, esihenkilöä, tutkijaa, opettajaa, asiantuntijaa ja ammattilaista eri yrityksistä, järjestöistä, tutkimus- ja

koulutusorganisaatioista sekä sosiaali- ja terveysalan palveluorganisaatioista ympäri Suomea.

Ennakointifoorumin järjestelyistä vastasi Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoittama [Sote-alan osaava työvoima, muuttuvat osaamistarpeet \(OSMU\) -hanke](#). Hankkeen päätavoitteena on kehittää osaamisen kehittämisen toimintamalli Pohjois-Pohjanmaan sotetuotantoalueelle. Tilaisuus toimi yhtenä hankkeessa pilotoitavista toimenpiteistä uutta toimintamallia rakennettaessa.

Osaamisen ennakointifoorumissa tarkasteltiin sote-alan ammattilaisten osaamisen ennakointia kansallisesta näkökulmasta asiantuntijapuheenvuoroilla (STM, OKM, Pohjois-Pohjanmaan liitto). Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vastuuvalmistelijat esittelivät tilaisuudessa valmistelutoimintaan liittyviä ajankohtaisia erityispiirteitä sekä niihin liittyen osaamisen ennakointia tulevaisissa sosiaali- ja terveysalan rakenteissa. Korkeakoulujen edustajat puolestaan toivat esille koulutusorganisaatioiden merkityksen osaamisen ennakoinnissa. Tilaisuudessa pohdittiin tulevaisuuden osaamista myös alakohtaisissa (hoitoalat, kuntoutusala, sosiaali- ja terveydenhuollon erityisala sekä esihenkilöt ja johtajat) työpajoissa ja etsittiin konkreettisia toimintamalleja yhteistyön lisäämiseksi yli organisaatorajojen.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset tarvitsevat tulevaisuudessa laaja-alaista osaamista

Työpajoihin osallistuneiden sote-alan ammattilaisten, opettajien, tutkijoiden ja asiantuntijoiden (n = 45) kokemusten mukaan alalla tarvitaan tulevaisuudessa laaja-alaista osaamista (taulukko 1). Kliininen perus- ja erityisosaaminen sisältää kädentaitoja, kliinistä osaamista, erityisosaamista sekä toimintakyvyn ja toimintaympäristön arviointiosaamista. Oman osaamisen kehittämis- ja johtamisosaaminen koostuu osaamisen johtamisesta, itseohjautuvuudesta, resilienssitaidoista ja innovatiivisuudesta.

TAULUKKO 1. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tarvitsema osaaminen tulevaisuudessa

Kädentaidot Kliininen osaaminen Erityisosaaminen Toimintakyvyn ja toimintaympäristön arviointiosaaminen	Kliininen perus- ja erityisosaaminen
Oman osaamisen ja uramahdollisuuden tunnistaminen Osaamisen johtaminen Itseohjautuvuus Resilienssitaidot Innovatiivisuus	Oman osaamisen kehittämis- ja johtamisaosaaminen
Digitaidot Teknologiaosaaminen Vuorovaikutusosaaminen digiympäristöissä Tietosuojasaaminen Kirjaamisaosaaminen	Digiosaaminen
Tiedonhaku Näyttöön perustuvan toiminnan osaaminen Näyttöön perustuva johtaminen Näytön käyttöönotto Luotettavan tiedon tunnistaminen Vaikuttavuus- ja tutkimusosaaminen Päätöksenteko- ja ongelmanratkaisutaidot	Näyttöön perustuvan terveydenhuollon mallin mukainen osaaminen
Sosiaaliset taidot Viestintätaidot Inhimillinen kohtaaminen Kielitaito (suomi/ruotsi/englanti)	Vuorovaikutusosaaminen
Moniammatillisuus Työyhteisötaidot Yhteistoimintaosaaminen	Yhteistyöosaaminen
Yhteiskunnan muutokset Ennakointi- ja muutososaaminen	Ennakointi- ja muutososaaminen

Digiosaamisesta nostettiin esille taidot käyttää digitaalisia välineitä, teknologiaosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen digitaalisissa ympäristöissä. Lisäksi tietosuojaa- ja kirjaamisaosaamista koettiin tarvittavan tulevaisuudessakin. Näyttöön perustuvan terveydenhuollon mallin mukainen osaaminen koostuu osaamisesta hakea tietoa ja tunnistaa luotettava tieto, näyttöön perustuvan toiminnan ymmärtämisestä ja näytön käyttöönotosta sekä sen johtamisesta. Lisäksi myös tulevaisuudessa tarvitaan osaamista vaikuttavuus- ja tutkimusosaamisesta sekä päätöksenteko- ja ongelmanratkaisusta.

Vuorovaikutusosaaminen koostuu viestintätaidoista, inhimillisestä kohtaamisesta ja sosiaalisista taidoista sekä riittävästä kielitaidosta. Yhteistyöosaamiseen liittyy moniammatillisuus, työyhteisötaidot ja yhteistoimintaosaaminen. Lisäksi tarvitaan toimintakyvyn ja toimintaympäristön arviointiosaamista sekä ennakointi- ja muutososaamista.

Yhteistä osaamisen ennakointitietoa tarvitaan

Työpajoihin osallistuneet kokivat, että sote-alan ammattilaisen osaamisen ennakointitietoa voidaan tuottaa eri organisaatioista yhteiseen käyttöön. ELY-keskuksen työllistymisen seuranta koettiin tärkeäksi tiedoksi osaamisen ennakkoinnin ja koulutusten suunnittelua varten. Pohjois-Pohjanmaan liiton tiedot esimerkiksi eläkkeelle jäävien määristä, väestöennusteista, muuttotappioista tai -voitoista sekä syntyvyydestä koettiin tärkeiksi tiedoiksi. Kansallisen hoitotyön vertaiskehittämishankkeen (HoiVerKe) tilastot hoitotyösensitiivisistä laadusta koettiin olevan sellaista tietoa, joka auttaisi kohdentamaan osaamista oikeaan suuntaan.

Koulutuksen laadunvarmistuksen näkökulmasta esimerkiksi sairaanhoitajien valtakunnallisista niin sanotuista loppukokeista saatua tietoa voitaisiin jakaa yhteiseen käyttöön. Lisäksi tuotiin esille, että sosiaali- ja terveysalan palveluorganisaatioiden harjoittelupaikkojen määrät tulisi kartoittaa ennen kuin koulutusorganisaatioiden aloituspaikkoja lisätään.

Korkeakoulut keräävät vuosittain opiskelijoiden uraseurantatietoja ja opiskelijapalautetta siitä, miten koulutus vastaa heidän osaamistarpeisiin. Näitä tietoja tulisi hyödyntää osaamisen ennakkoinnissa yhteistyössä palveluorganisaatioiden kanssa, jotta varmistetaan tutkintoon johtavan koulutuksen ja täydennys- ja lisäkoulutuksen osuvuudesta työelämän tulevaisuuden osaamistarpeisiin.

Osaamisen ennakoinnin yhteistyöhön tarvitaan vastuunjako

Työpajaan osallistuneet kokivat, että sote-alan ammattilaisten osaamista voitaisiin ennakoida yhteistyössä kehittämällä yritys- sidosryhmä- ja verkostoyhteistyötä. Yhteistyössä tulee määrittää ja nimetä vastuuhenkilöt sekä heidän roolinsa ja tehtävänsä. Osallistujat ehdottivat osaamisen ennakointia omaksi erilliseksi vastuualueeksi, jolloin toiminta olisi järjestäytyneyttä. Myös digitalisaation hyödyntämistä ja rohkeutta visioida yhdessä toivottiin enemmän.

Koulutusorganisaatioiden sekä sote-alojen palveluorganisaatioiden välistä yhteistyötä pidettiin tärkeänä osaamisen ennakoinnissa. Täydennyskoulutusten ja myös tutkintoon johtavien koulutusten yhteinen suunnittelu ja toteutus eri sidosryhmien välillä koettiin tärkeäksi yhteistyömuodoksi osaamisen ennakoinnissa. Moniammatillisten ja monialaisten opintojen suunnittelu yhteistyössä koettiin merkitykselliseksi. Opettajien työelämäjaksot koettiin mahdollisuudeksi osaamisen ennakointiyhteistyössä.

Osaamisen ennakointi osaksi osaamisen kehittämisen toimintamallia

Sote-alan ammattilaisten osaamisen ennakointitiedon jakaminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa todettiin tärkeäksi ja tarpeelliseksi osaksi OSMU-hankkeen kehittämää osaamisen kehittämisen toimintamallia. Osaamisen ennakointifoorum tullaan kirjaamaan kehitettävään toimintamalliin ja se järjestetään jatkossa vuosittain alueellisena yhteistyönä Pohjois-Pohjanmaan sote-palvelutuotantoalueella.

Tuomikoski Anna-Maria, yliopettaja, projektipäällikkö
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Karsikas Eevi, hankekoordinaattori
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Jarva Erika, tohtorikoulutettava, hanketyöntekijä
Oulun yliopisto, Hoitotieteen ja terveystieteiden tutkimusyksikkö

Oikarinen Anne, yliopistonlehtori
Oulun yliopisto, Hoitotieteen ja terveystieteiden tutkimusyksikkö

Mikkonen Kristina, professori
Oulun yliopisto, Hoitotieteen ja terveystieteiden tutkimusyksikkö

Kääriäinen Maria, professori, asiantuntija
Oulun yliopisto, Hoitotieteen ja terveystieteiden tutkimusyksikkö / Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Meriläinen Merja, sairaalaylihoitaja, projektipäällikkö
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, POP Sote

Jounila-Ilola Päivi, lehtori
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Saarnio Reetta, yliopettaja
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koivunen Kirsi, yliopettaja
Oulun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Lähteet

[1] Ojala, L. 2008. Osaamispääoman johtamisesta kilpailuetu. Porvoo: WS Bookwell Oy.

[2] Puhakka, A., Sihvo, P., Väyrynen, K., Häkkinen, M. & Kukkonen, T. 2011. Osaamisen hallinnan työkirja. eOsmo-hanke. Hakupäivä 10.3.2022.

<http://eosmo.pkamk.fi/tyokirja/tyokirja-johdanto.html>

[3] Lunden, A., Teräs, M., Kvist, T. & Häggman-Laitila, A. 2017. A systematic review of factors influencing knowledge management and the nurse leaders' role. Journal of Nursing Management 25 (6), 407–420. Hakupäivä 10.3.2022.

<https://doi.org/10.1111/jonm.12478>

[4] Wu, I. & Hu, Y. 2012. Examining knowledge management enabled performance for hospital professionals: A dynamic capability view and the mediating role of process capability. Journal of the Association for Information Systems 13 (12), 976–999. Hakupäivä 10.3.2022. <http://dx.doi.org/10.17705/1jais.00319>

[5] Sivonen, S. & Pouru, L. (toim.) 2014. Osaamien ennakointi kuntapalveluissa. Loppuraportti. KT Kuntatyöntantajat, Helsinki. Hakupäivä 10.3.2022.

<https://julkaisut.kt.fi/978-952-293-153-5>

METATIEDOT

Tyyppi: Artikkel

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 117/2022

Julkaisuvuosi: 2022

Tekijätiedot: Tuomikoski Anna-Maria, Karsikas Eevi, Jarva Erika, Oikarinen Anne, Mikkonen Kristina, Kääriäinen Maria, Meriläinen Merja, Jounila-Ilo Päivi, Saarnio Reetta, Koivunen Kirsi

Oikeudet: CC BY-SA 4.0

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022062749575>

Tiivistelmä: Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamisen ennakointi kumppanuusverkoissa on tärkeää asiantuntijuuden tarkoituksenmukaisen osaamisen jakamisen ja tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Tässä artikkelissa kuvataan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten, opettajien, tutkijoiden, asiantuntijoiden, esihenkilöiden ja johtajien kokemuksia millaista osaamista sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset tarvitsevat tulevaisuudessa ja millaisilla menetelmillä voidaan edistää yhteistyössä tehtävää osaamisen ennakointia. Osaavan sosiaali- ja terveysalan ammattisten tarvitsevat tulevaisuudessa laaja-alaista osaamista ja eri organisaatioiden osaamisen ennakointitiedon tuottaminen yhteiseen käyttöön on tärkeää, jotta varmistetaan tulevaisuuden osaavat ammattilaiset. Koulutusorganisaatioiden sekä sosiaali- ja

terveysalojen palveluorganisaatioiden välistä yhteistyötä pidetään tärkeänä osaamisen ennakoinnissa. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamisen ennakointifoorum tullaan kirjaamaan OSMU-hankkeessa kehitettävään toimintamalliin ja se tullaan järjestämään jatkossa vuosittain alueellisena yhteistyönä Pohjois-Pohjanmaan sote-palvelutuotantoalueella.